[2018] 13 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 405

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਵੀ.

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

(2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ No.408) ਸਤੰਬਰ 26,2018

[ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ, ਨਾਵਿਨ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ-Art.136-ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ-ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਯੂ/ਐੱਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ।ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਬੀ-ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ 8 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 7 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਗ-ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆਃਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ-ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ , ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਲਤੀ, ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ, ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਅਤੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ-ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦਾਜ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ।ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 113-ਬੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਦਾਜ ਲਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ-ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ

405

ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ-ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ-ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 -**s**.304-**B**-ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 -**s**.113-**B**।

ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਰੱਖਿਆਃ1. ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 113-ਬੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ।ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ 24.1.1998 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ (3) ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਚਿਆ ਸੀ।ਇਹ 16.2.2001 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ 5 ਤੋਂ 7 ਮਿੰਟ ਬਿਤਾਏ, ਕਥਿਤ ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਉਸ ਦੇ

ਨਾਲ ਸੀ।ਉਸੇ ਦਿਨ, ਉਹ ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 1 ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪੀਡਬਲਯੂ 4 ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ।ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਜਾਂ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।ਜੇ ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ (ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ), ਤਾਂ ਇਹ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਰਹਿਮੀ/ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 113-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਦਾਜ ਲਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 26] [424-ਈ-ਐਚ; 425-ਏ-ਬੀ]

2. ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਲਟਾ ਬੋਝ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਲਟ ਬੋਝ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ 5, ਪੀਡਬਲਯੂ 6 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 27] [425-ਬੀ-ਸੀ] ਏ

3. ਆਰਟੀਕਲ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਥੋਪੀ ਘੁਸਪੈਠ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਸਿਧਾਂਤ ਹਨਃ1. ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ;2. ਕੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਕੀ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਸੰਗਤਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ;4. ਕੀ ਨਤੀਜੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਹਨ?5. ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ?6. ਕੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 28] [425-C-F]

4. ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਈਡੀ 1 ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ।ਜੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।(ਡਾਕਟਰ ਨੇ 28.2.2001 ਉੱਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਉਸ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਘਿਆ ਸੰਭਾਵਤ ਸਮਾਂ ਲਗਭਗ 12 ਦਿਨ ਸੀ)।ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਮੌਤ 16 ਜਾਂ 17 ਫਰਵਰੀ, 2001 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ।[ਪੈਰਾ 30] [426-ਬੀ-ਡੀ]

5. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸੰਸਕਰਣਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੋ ਸਵਾਲ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. 6 ਅਤੇ ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. 8 ਸਮੇਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਸੱਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ 16.02.2001' ਤੇ PW3 ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ

ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਆਖਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦੀ।ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਦੁਆਰਾ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਸੀ।ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ।ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।[ਪੈਰਾ 31 ਅਤੇ 32] [426-ਈ-ਐਚ; 427-ਏ]

ਸਰਵਨਭਵਨ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ **ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1966 ਐੱਸ. ਸੀ. 1273;** ਐੱਮ. ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ **(1976) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 158:[1977] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 280-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ।**

ਸੁਸ਼ੀਲ ਅੰਸਲ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਬਿਓਰੋ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਜਾਂਚ **(2014) 6 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 173:[2014] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 571;**

ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ **(2015) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 201: [2015] 5 ਐੱਸਸੀਆਰ 777;** ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ **(2015) 6 ਐੱਸਸੀਸੀ 477:[2015] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 835;**

ਜੀ. ਵੀ. ਸਿਧਾਰਮੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2010) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 152:[2010] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 380; ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (2010) 12 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 350:[2010] 7 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1119-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1966 ਐਸ. ਸੀ. 1273 ਭਰੋਸਾ ਕਰੋ ਪੈਰਾ 7 [1977] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 280 ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਪੈਰਾ 8 [2014] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 571 ਪੈਰਾ 9 [2015] 5 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 777 ਪੈਰਾ 10 [2015] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 835 ਪੈਰਾ 15 [2010] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 380 ਪੈਰਾ 24 [2010] 7 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1119 ਪੈਰਾ 25 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾ:**2017** ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ **408**

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ **27.02.2015** ਤੋਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. **2002** ਦਾ ਐਸ-**724** ਐਸ. ਬੀ.

ਡਾ. ਜੇ. ਪੀ. ਢਾਂਡਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਜ ਰਾਣੀ ਢਾਂਡਾ, ਵਿਨੀਤ ਢਾਂਡਾ, ਐੱਨ. ਏ. ਉਸਮਾਨੀ, ਕੇ. ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਗੋਪੀ ਚੰਦ, ਵਕੀਲ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਦਾਕਿਨੀ ਸਿੰਘ, ਵਕੀਲ।ਜਵਾਬਦੇਹ

ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸਫ, ਜੱਜ 1.ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ **8** ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ **7** ਸਾਲ ਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਗਿਆ ਸੀ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅਤੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ **406** ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **498**-ਏ ਤਹਿਤ ਵੱਖਰੀ ਸਜ਼ਾ ਕਲਮਬੰਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ।

੨. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਡਾ. ਜੇ. ਪੀ. ਢਾਂਡਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ।

3. ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤਨੀ ਦਾ ਵਿਆਹ **24** ਜਨਵਰੀ, **1998** ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ।ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣ ਨਾਲ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ **8**-ਏਐਸਆਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੁੰਨੀ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਇਕੋ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਬੇਰਹਿਮੀ/ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਤਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਭੈਣ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ-ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ Rs.**3000**-ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪੋਸਟ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਸ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ) ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤਨੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ

ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।

5. ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡੀ. ਡਬਲਿਊ. **6** ਅਤੇ ਡੀ. ਡਬਲਿਊ. **8** ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।ਉਹ ਗੁਆਂਢੀ ਸਨ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਘਰ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਸਵਾਲ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਵੇਂ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।ਉਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਸਮਰਥਨ ਮੰਗਿਆ।ਸਬੂਤ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇੱਕ ਬਿੰਦੂ ਵਿੱਚ ਨੇੜਤਾ ਹੈ।

6. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **136** ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਕੀ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੀ ਹੈ।

7. ਅਸੀਂ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਰਵਨਭਵਨ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦਾਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਏ. ਆਈ. ਆਰ. **1966** ਐੱਸ. ਸੀ. **1273**, ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ-

"**7**. ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **136** ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੀ।ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਆਮ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 134 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੈ।ਉਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਪੀਲਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਇਹ ਅਪੀਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਸਾਡੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ "ਅਪੀਲ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰ" ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫ੍ਰੈਂਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਮੇਅਰ ਆਦਿ ਆਫ ਮੌਂਟਰੀਅਲ ਬਨਾਮ ਬਰਾਊਨ, **(1876) 2** ਏਸੀ **168 (184)**।ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੈਸਲਾ ਏ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਅੰਤਮ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗੀ।ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਡ਼ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ।ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ, ਜੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਸਮਰੱਥ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ।"

(ਈ ਐਮਫੈਸਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

8.ਐੱਮ. ਐੱਸ. ਟੀ. ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ 1976

(**4**) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. **158**, ਦੋ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾਃ-

"**3**. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇੱਕ ਆਮ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।ਇਹ ਸਿਰਫ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰੇਗੀ।ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਡ਼ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਹੈ

ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੁਆਰਾ, ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਸੰਗਤਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਵਿਗਾੜ ਅਤੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ।**1950** ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, **1950**

ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. **453**:ਏ. ਆਈ. ਆਰ **1950** ਐਸ. ਸੀ. **169**:**51** ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ. ਐਲ. ਜੱਜ **1270**, ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਜੱਜ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸਨ) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਖੇ ਗਏਃ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇੱਕ ਆਮ ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ' ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸੁਣਨ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਨੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਕੇਸ ਵੱਡਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਸੀ।ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯਮ ਠੋਸ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੁਕਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ, ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਕੇਸ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਿਛਲੇ ਅਨੁਛੇਦ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਨੁਛੇਦ **136** ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਆਪਕ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅਸਧਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤ ਏ

ਇਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨਃ

"**(1)** ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਦਖਲ ਦੇਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਅਸਧਾਰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ

(**2**) ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੱਥ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿੰਦੂਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅੰਤਮ ਸੁਣਵਾਈ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

8. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈਃ"

(**1**) ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਕਦਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਬੂਤ' ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰੱਖਦੀ ਹੋਵੇ;

(2) ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਜਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗਲਤੀ, ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜਿੱਥੇ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮੈਡੀਕਲ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਗਤ ਹੈ।

(3) ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ;

(4) ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਤੱਥ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਜਾਂ ਅਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ;

(5) ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਉੱਥੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਗਲਤ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗਲਤ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ।ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਕਾਰਜ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਪਰ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੀਮਤ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ

ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਹੀ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

9.ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਸੁਸ਼ੀਲ ਅੰਸਲ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਓਰੋ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜ 2014 **(6)** ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ**. 173**.ਇਸ ਵਿੱਚ, ਜੱਜ ਟੀ. ਐੱਸ. ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਉਦੋਂ ਸੀ, ਇਹ ਪੈਰਾ **55** ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

55. ਲੱਭਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲੰਘਣਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਬੇਨਿਯਮੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਨਿਆਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਦਾ ਮੁੜ੍ਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

10.ਅਸੀਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

ਮੁਹੰਮਦ.ਅਲੀ ਉਰਫ ਗੁੱਡੂ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ 2015 (7) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 272

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾਃ

"17. ਗੰਗਾ ਕੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, (2005) 6

ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. **211:2005** ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) **1424,** ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **136** ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆਃ(ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੀ. **217**, ਪੈਰਾ **10**)

415 ਜੱਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

[ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸੇਫ, ਜੇ.]

"**(i)** ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **136** ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਹਨ ਪਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੱਭਦੀਆਂ ਲੱਭਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤ.

(ii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ

ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਾਂ ਫਿਰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ।

(iii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਧਾਰਾ **136** ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਆਮ ਜਨਤਕ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ।

(iv) ਜਦੋਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਘੱਟ ਹੋ ਗਏ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਦਾ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

(v) ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਕਦਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਗਲਤ ਪੜਚੋਲ,

ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗਲਤ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ।"(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲਾ 2015 (5) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 201 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ।ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਕੰਬ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਭੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਏ।ਪਿਤਾ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀਃ

"**10**. ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨਃ

(i) ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਮੌਤ ਜਲਣ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ 'ਆਮ ਸਥਿਤੀ' ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(2) ਅਜਿਹੀ ਮੌਤ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(iii) ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(iv) ਅਜਿਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ

(v) ਅਜਿਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਔਰਤ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾਃ"

14. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਪੰਚਾਇਤਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਘਰ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਔਰਤ ਉੱਤੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤਸ਼ੱਦਦ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ-**3** ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਰੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਬਦੀਆਲਾ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਥਿਤ ਬਦਸਲੂਕੀ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ।ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **498**-ਏ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

12. ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **498**-ਏ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈਃ

"**18**. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦਾਜ ਜਾਂ ਬੇਰਹਿਮੀ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ "ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ" ਦਾਜ ਲਈ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਸਕੂਟਰ ਦੀ ਮੰਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਇਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਿ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਏ ਵਿੱਚ

ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸਿਰਫ਼ ਪਤੀ ਜਗਸੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ "ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ" ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ

ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(ਈ ਐਮਫੈਸਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

13. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸਨ।

14. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ <u>ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ</u> (ਉੱਪਰ) ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਸੰਸਦ ਨੇ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ **113**-ਬੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਾਜ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ "ਜਲਦੀ ਪਹਿਲਾਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

15. ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ **2015 (6)** ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. **477** ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ <u>ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ</u> ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ "ਜਲਦੀ ਪਹਿਲਾਂ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ

"**24**. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।ਦਿਨ ਜਾਂ ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਜਲਦੀ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ "ਤੁਰੰਤ" ਨਹੀਂ ਹੈ।ਏ.

ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਨਿਰਮਾਣ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਮੀਕਰਨ ਇੱਕ ਸਾਪੇਖਿਕ ਸਮੀਕਰਨ ਹੈ।ਸਮਾਂ-ਅੰਤਰ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਬਾਸੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬਲਕਿ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਤਹਿਤ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ।

16. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਵਿਆਹ **24** ਜਨਵਰੀ, **1998** ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਵਿਆਹ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਂ ਮੁਲਜਮਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਮੂਲੀ ਦਾਜ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ

ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿੱਚ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਇਹ ਤੱਥ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ।ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਧੀ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ ਡੇਢ ਸਾਲ ਸੀ।ਦਸੰਬਰ **2000** ਵਿੱਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨਾਲ ਅਮਾਓ ਫਾਰਮ, ਪੀ. ਐਸ. ਖਤੀਮਾ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਈ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ **2** ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ Rs.**30,000**/- ਦੀ ਫਿਕਸਡ ਡਿਪਾਜ਼ਿਟ ਰਸੀਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ।ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ ਗਈ **2** ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰੇਗਾ।ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤਨੀ ਫਿਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਭਤੀਜਾ) ਦੇ ਘਰ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ Rs.**2000** ਵੀ ਦਿੱਤਾ-ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।**16** ਫਰਵਰੀ, **2001** ਨੂੰ ਲਗਭਗ **11** ਵਜੇਃਸਵੇਰੇ **30** ਵਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਟੈਲੀਫੋਨ ਏ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ।

419 **ਜੱਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ**

[ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸੇਫ, ਜੇ.

ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਤੋਂ ਕਾਲ ਕਰੋ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ।ਇਹ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ **17.02.2001** 'ਤੇ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ।

17. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪਿਤਾ ਪੀਡਬਲਯੂ 1 ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਃਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ **24.1.1998** ਉੱਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ।ਵਿਆਹ ਦੇ ਚੰਗੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਦਾਜ ਨਾ ਲਿਆਉਣ 'ਤੇ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਦਾਜ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।ਇਹ ਤੱਥ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ।ਇੱਕ ਬੱਚੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਸੰਬਰ **2000** ਵਿੱਚ ਬੇਵਕਤੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੀ।ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 (ਇੱਕ ਹੋਰ ਧੀ) ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਜਾਂ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।ਮ੍ਰਿਤਕ ਧੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ (ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦਾ ਸੀ) ਉਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ

ਦੇਣਗੇ।ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧੀ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਮੌਜੂਦ ਸਨ।ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ Rs.**30,000/-** (ਸਿਰਫ਼ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ) ਲਈ ਇੱਕ ਐੱਫ. ਡੀ. ਆਰ. ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਫਸਲ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ।ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਫਿਰ ਤੋਂ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ।ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਜੋ **16.2.2001** ਉੱਤੇ ਹੈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਧੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਤੋਂ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।

ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣ ਦੇਵੇਗਾ।ਕਰਾਸ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਧੀ ਬੀ. ਏ. ਭਾਗ-**1** ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਹ ਐਮ. ਏ. ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ Rs.**935** ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ-ਦਾਖਲਾ ਫੀਸ ਵਜੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ Rs.**935** ਦਾ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਟਰਨਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ Rs.**2000**-ਜਾਂ Rs.**2500**-ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਉਹ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਦੀ ਧੀ ਦੇ 'ਦੇਵਰ' ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਧੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਧੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ **3**) ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਉਦਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਈ, ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਜੋ ਵਕੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਬੀ. ਪੀ. ਓ. ਦਫ਼ਤਰ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਥਾਣੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਤਸ਼ੱਦਦ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ।ਉਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੰਚਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੱਦੀ।ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਧੀ ਨੂੰ ਸਹੁਰੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ।ਉਹ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ (ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ) ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

18. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ PW3 ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭੈਣ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਤੰਗ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਦਾਜ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਲਗਭਗ

5 ਜਾਂ **6** ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ।ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਦਸੰਬਰ **2000** ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।**16.2.2001** ਉੱਤੇ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਇਆ।ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨਾਲ ਸੀ।ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜ **(5)** ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੁੱਟਿਆ।ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਵੀ ਏ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ।ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਭਰਾ) ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ।ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇੱਕ ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. **1** ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਵੇਗੀ।

19. ਆਪਣੀ ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈਃ

ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਆਪਣਾ ਉਦਯੋਗ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸੀ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਉਦਯੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ।ਉਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਬਣਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਵੇਲੇ ਐਮ. ਏ. ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।ਉਹ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ, ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ **16.2.2001** ਉੱਤੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਲਗਭਗ **5-7** ਮਿੰਟ ਬਿਤਾਏ।ਉਹ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਜਨਮ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।

20. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ**5** ਦੀ ਜਾਂਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੀਸੀਓ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਿੱਥੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ **16.2.2001** ਉੱਤੇ ਕਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹੁਣੇ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਸੀ।ਉਹ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਗਵਾਹ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ।ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਤੀਜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕਥਿਤ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ।

21. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਸਬੂਤ ਕੀ ਹੈ।ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. **5** ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਭਰਾ (ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਹੈ।ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦੇ **6** ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਧੀ ਅਤੇ ਜਵਾਈ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਧੀ

ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦੱਸਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਆਵੇਗੀ।ਇੱਕ ਧੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੁਬਾਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਪਤਨੀ ਤੋਂ ਕਦੇ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

22. DW6 ਇੱਕ ਗੁਆਂਢੀ ਹੈ।ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਇਕਬਾਲ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ।ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੇਖਿਆ।ਉਹ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ।ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੰਯੁਕਤ ਨਿਵਾਸੀ ਹੈ।

23. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, **DW8** ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਇਕਬਾਲ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਪਤਨੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਸਾਜੀ ਵਜੋਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਸੀ।ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ।ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਦਾ ਵਿਆਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਚੌਥੀ ਗਲੀ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਚੰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਔਸਤ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ।ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਸੀ।ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਘਰ

ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ ਵਿਆਹ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਗਿਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡ ਰਾਮਪੁਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਸੀ।ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ।ਕਰਾਸ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗਵਾਹੀ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮਿਲਦਾ ਸੀ।ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਮਿਤੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ (ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਹੈ)।ਉਸ ਨੇ ਪਦ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਰੀਬ ਸਨ।

24. ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **113**-ਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਦਾਜ ਲਈ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **113**-ਬੀ ਵਿੱਚ 'ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ', ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾਜ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੇ ਤੱਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹਨ।ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੇਠ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵੇਖੋ

ਜੀ. ਵੀ. ਸਿਦਰਮੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ 2010 (3) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 152:

"**26**. ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **113**-ਬੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈਃ

"113-ਬੀ. ਦਾਜ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਅਨੁਮਾਨ-ਜਦੋਂ ਸਵਾਲ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਦਾਜ ਲਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਮੰਨੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਦਾਜ ਲਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਵਿਆਖਿਆ.ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, 'ਦਾਜ ਮੌਤ' ਦਾ ਉਹੀ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ **(1860 ਦਾ 45)** ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।"

ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **113**-ਬੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਣੀ

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਔਰਤ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਜਿਹੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਦਾਜ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।ਫਿਰ ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰੇ।"

25. ਅਸੀਂ **2010 (12)** ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. **350** ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

"**24**. ਬੇਸ਼ਕ, ਡੀਮਡ ਫਿਕਸ਼ਨ ਇੱਕ ਅਸਵੀਕਾਰਨਯੋਗ ਅਨੁਮਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਕੇ ਕਿ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਦੇ ਤੱਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਲੀਯਾਪੇਰੂਮਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਟੀ. ਐੱਨ. (2004) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 157:2004 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਸੀ. ਆਰ. ਆਈ.) **1417** ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈਃ(ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੀ. **162**, ਪੈਰਾ **4**)

(1) ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦੀ ਦਾਜ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।(ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ **304**-ਬੀ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ)।

(2) ਔਰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(3) ਅਜਿਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ।

(4) ਅਜਿਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਸੀ।"

26. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ।ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ **113**-ਬੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ।ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਆਹ **24.1.1998** 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ **(3)** ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਚਿਆ ਸੀ।ਇਹ **16.2.2001** 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ **5** ਤੋਂ **7** ਮਿੰਟ ਬਿਤਾਏ, ਕਥਿਤ ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਬੇਰਹਿਮੀ ਜਾਂ ਤੰਗ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ।ਉਸੇ ਦਿਨ, ਉਹ ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. **1** ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।ਪੀ. ਸੀ. ਓ. ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪੀਡਬਲਯੂ **4** ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ

ਕਿ ਉਹ ਰੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਜਾਂ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਸ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ (ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ), ਇਹ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਰਹਿਮੀ/ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਸਬੂਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ **113**-ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਦਾਜ ਲਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

27. ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਲਟਾ ਬੋਝ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉਲਟ ਬੋਝ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੀਡਬਲਯੂ **5**, ਪੀਡਬਲਯੂ **6** ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ **8** ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ।

28. ਆਰਟੀਕਲ **136** ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਵੈ-ਥੋਪੀ ਘੁਸਪੈਠ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।ਇਸ ਅਪੀਲ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ, ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈਃ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦਾ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਕੀ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?

3. ਕੀ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਸੰਗਤਤਾ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

4. ਕੀ ਨਤੀਜੇ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ?

5. ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ?

6. ਕੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ?

29. ਵਿਆਹ **24.1.1998** 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ।ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਦੇ ਲਗਭਗ **6** ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।ਜਾਂ ਤਾਂ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਜਾਂ **2** ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ।ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਭੈਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰਕ ਬੇਰਹਿਮੀ ਸੀ।ਦਸੰਬਰ, **2000** ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ, ਪੀਡਬਲਯੂ 3 ਦੇ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁੱਟਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਮੌਤ ਫਰਵਰੀ, **2001** ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ।

30. <u>ਸਮੱਸਿਆ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ</u>-ਸਬੂਤ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ।ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਨਾਲ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ?ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਸੱਸ ਉਸ ਨੂੰ **16.2.2001** 'ਤੇ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰਹ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ।ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਉਦਾਸ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਈਡੀ **1** ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ।ਜੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।(ਡਾਕਟਰ ਨੇ **28.2.2001** ਉੱਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਘਿਆ ਸੰਭਾਵਤ ਸਮਾਂ ਲਗਭਗ **12** ਦਿਨ ਸੀ)।ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਮੌਤ **16** ਜਾਂ **17** ਫਰਵਰੀ, **2001** ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ।ਪਰ ਪੀਡਬਲਯੂ**1** **16.2.2001** ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਉਦਯੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਗੇ।ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ **1** ਦੁਆਰਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਗਿਆਨ ਹੈ।

31. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਸੰਸਕਰਣਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. **6** ਅਤੇ ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. 8 ਸਮੇਤ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

32. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਸੱਲੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ **16-02-2001'** ਤੇ **PW3** ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਲਈ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਆਖਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦੀ।ਇਹ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਯੂ **3** ਦੁਆਰਾ ਫੋਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।ਸੁਣਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਸੀ।ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ

ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਅਸੀਂ ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਗਲਤ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਕੈਨਵਸਡ ਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

[ਕੇ. ਐੱਮ. ਜੋਸੇਫ, ਜੇ.]

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।ਵੇਖੋ।

ਐੱਮਐੱਸਟੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣ। ਦਲਬੀਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕੇਸ (ਉੱਪਰ)।

33. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ | ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ |